

Asia: VN/144/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle työttömien opiskelua ja työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Yleisiä huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että lakiesityksen tavoite parantaa ja selkeyttää työttömien mahdollisuuksia opiskella työnhaun ohessa työttömyysetuutta menettämättä on kannatettavaa ja perusteltua. Myös työnhakijoiden työttömyysturva-asioiden käsittelyprosessien sujuvoittaminen on lakiesityksessä tuotu esille, ja se koetaan tarpeelliseksi ja tarkoituksenmukaiseksi.

TE-toimisto toteaa, vaikka muutokset ovat perusteltuja ja selkeitä, niin vielä joihinkin kohtiin lakiesitystä ja sen tekstiin toivotaan selkeyttä. Tällainen kohta on esimerkiksi 25 v. ikärajan määrittely, s. 21 ja s. 41 - missä tilanteessa huomioidaan henkilö ikä ja missä ei? Ehdotuksenamme olisi, että voisiko jopa työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun ikärajaa alentaa tai poistaa kokonaan tai ainakin mahdollistaa se tietyille alle 25-vuotiaille asiakasryhmille, kuten irtisanotuille nuorille. Monet irtisanotut tai lomautetut nuoret ovat tilanteessa, jolloin on jo ammatillinen tutkinto tai ammattikorkeakoulututkinto suoritettuna ja työssäoloehto täyttynyt. He tahtoisivat opiskella työttömyysetuudella, joka on mm. yllättäviin irtisanomistilanteisiin taloudellisesti hyvä ratkaisu. Jos ikäraja poistettaisiin kokonaan, niin se lisäisi yhdenvertaisuutta asiakkaiden näkökulmasta katsottuna sekä vähentäisi asiakaspalvelutilanteessa turhia epäselvyyksiä ja ristiriitaisia tuntemuksia erityisesti asiakkaiden taholta.

Lakiesityksessä on pyritty huomiomaan aiempaa paremmin työsuhteen aikana aloitettujen opintojen loppuun saattamisen tärkeys työttömyyden alettua. Hyvänä lisäyksenä lakiesitykseen nähdään se, että työsuhteen aikana aloitettujen opintojen rajaaminen työttömyysturvavaikutuksen ulkopuolelle tilanteissa, joissa työttömyys johtuu työnhakijasta riippumattomasta syystä, mahdollistaisi työnhakijalle työssä ollessa aloitettujen opintojen suorittamisen jatkamisen myös työttömyyden aikana riippumatta opintojen pää- tai sivutoimisuudesta. Muutos poistaisi epävarmuutta opintojen vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta tilanteissa, joissa työsuhde on työnhakijasta riippumattomasta syystä päättynyt, eikä työnhakija opintoja aloittaessaan ole tiennyt tulevasta työttömyydestä. Muutos myös vähentäisi mahdollisia koulutusten keskeytymisiä.

Lakiesityksen lukemista ja kokonaisuuden ymmärtämistä vaikeutti eri termien (mm. omaehtoinen opiskelu, päätoiminen opiskelu, sivutoiminen opiskelu, lyhytkestoiset opinnot) epäjohdonmukainen käyttö lakitekstissä.

Lausuttavaa luonnoksen työttömyysturvalakia koskevista muutosesityksistä

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että esitys muiden kuin päätoimisten opintojen suorittamisen mahdollistaminen työttömyysetuudella on kannatettava ja edistäisi työttömien työnhakijoiden osaamisen vahvistamista.

Lakiesityksen kohdassa sivulla 13 on taulukko opintojen pää- ja sivutoimisuuden arvioinnista. Taulukon sisältö vastaa nykytilaa. Tekstissä todetaan taulukon olevan tyhjentävä ja sisältävän myös avoimen yliopiston ja avoimen amk -opinnot laajuuden perusteella, niin jäljelle ei kuitenkaan jää kovin kattavaa opintovalikoimaa. Miten tämä muuttaisi nykytilaa? Jääkö jäljelle muuta kuin harrastusluoteiset opinnot? Tekstissäkin todetaan sisältävän erilaiset lyhyehköt kurssit, koulutukset, pätevyitysmiskoulutukset ja opinnot kansalaisopistossa sekä vähäiset opinnot avoimessa korkeakoulussa. Se muutos, että asiakkaan ei enää tarvitsisi näitä opintoja ilmoittaa, eikä TE-toimiston tai kuntakokeiluun osallistuvan kunnan tarvitsisi opintoja selvittää, on kannatettava.

Lakiehdotuksessa kuntakokeilukunnille esitetään tiettyjen opintojen (tulkintamme mukaan lyhytkestoisia opintoja koskien) osalta laajempia työvoimapolitiittisten lausuntojen anto-oikeuksia ja tämä muutos koetaan hyväksi. Tämä muutos nopeuttaisi asiakkaan näkökulmasta työttömyysetuusasioiden käsittelyä.

Lausuttavaa työttömyysetuudella tuettuna omaehtoisia opintoja opiskelevien palveluprosessista ja työnhakuvelvollisuudesta

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Lakiesityksessä todetaan, että omaehtoisia opintoja opiskeleville, joilla on peruskoulun tai lukion jälkeinen tutkinto, on opiskelun aikana täysimittainen työnhakuvelvollisuus eli neljä työmahdollisuutta kuukaudessa. Toki opiskelijan em. työnhakuvelvollisuudella tavoitellaan sitä, että mahdollisimman moni pääsisi työhön eikä jäisi enää opintojen jälkeen työttömäksi työnhakijaksi. Omaehtoisissa opinnoissa opiskelevan asiakkaan näkökulmasta katsottuna täysimittainen työnhakuvelvollisuus voisi tuntua aika kohtuuttomalta heikennykseltä, koska työvoimakoulutukseen tällaista muutosta ei kaavailla. Lisäksi omaehtoisia opintoja työttömyysetuudella myönnettäessä on arvioitu, että opiskelu on tarkoituksenmukaisin keino parantaa työllistymisedellytyksiä. Ei siis ole toivottavaa, että asiakas keskeyttää opinnot, mutta kuitenkin hakuvelvollisuuden täyttämättä jättäminen sanktioidaan. Lakiesityksessä mainitaan, että työnhakijan olisi järjestettävä opintonsa siten, että työnhakeminen, vastaanottaminen, työllistymissuunnitelman toteuttaminen sekä

työnhakijan palveluprosessiin osallistuminen on mahdollista, niin onko tämä oikeasti käytännössä mahdollista, kun kyseessä ovat päätoimiset opinnot?

Toisaalta työnhakuvelvollisuus voi aiheuttaa opintojen keskeyttämisää, kun on haettava työtä opiskelujen rinnalla ja työpaikan saatuaan siirtyä työelämään. Työnhakuvelvollisuuden painottuminen opintojen loppupuolelle voisi olla perusteltua.

Hyvä ehdotus on se, että ammattikouluttamattomilla säilyisi lievempi työnhakuvelvoite, kuin tutkinnon suorittaneilla, koska se parantaa heidän osaltaan ammatillisen tutkinnon suorittamista loppuun tai aiemmin aloitettujen opintojen loppuun saattamista.

Toisaalta, jos työnhakuvelvoitteen määrittelyssä on paljon poikkeamia, niin niiden hallitseminen ja muistaminen asiantuntijan jo ennestään hektisessä työssä, on haastavaa. Toiveena olisi, että joiltakin osin työnhakuvelvoitteen määrittelyssä olisi yhtenevämpiä linjauksia ja aikamääreitä.

Tutkinnon suorittaneiden omaehtoisten opintojen aikainen täysimittainen työnhakuvelvoite tulee lisäämään työttömyysturvan vastuualueen käsittelyssä olevien asioiden määrää. Lisäksi esitys lisäisi olennaisesti työnhakijoiden työ- ja elinkeinotoimistoille ja kokeilualueiden kunnille tekemien ilmoitusten määrää nykyiseen verrattuna. Muutoksen myötä työnhakukeskustelujen määrät kasvaisivat olennaisesti, ja niissä sovittujen toimenpiteiden seuranta veisi paljon asiantuntijoiden työaikaa. Seuranta pitää sisällään paljon selvitystyötä ja tämän myötä mahdolliset laiminlyönnit ja niistä syntyneet seuraamukset lisääntyisivät. Nämä em. palveluprosessin muutokset asiantuntijoiden työmäärän lisääntymiseen synnyttäisivät väistämättä resurssien lisäystarvetta TE-toimistoissa henkilöasiakaspalveluun, koska käytännössä verkkopalvelun hyödyntäminen ei ole niin kattavaa, kuin sen oletetaan ja toivotaan olevan.

Lakiehdotuksessa on työnhakukeskustelujen tekemisiin asetettu erilaisia aikamääreitä ja rytmikoita, ja nämä poikkeamat aiheuttavat asiantuntijoilla tarpeetonta lisämuistamista ja epäselvyyttä.

Lausuttavaa opiskelua koskevasta työttömyysturvan käsittelyprosessista

Voitte kirjoittaa huomionne alla olevaan kenttään.

Keski-Suomen TE-toimisto toteaa, että esitetyn lakiuudistuksen myötä tiettyjen opintojen kohdalla käsittely- ja päätösprosessi nopeutuu ja näin ollen asiakkaiden opintojen aloitus ei turhaan viivästy ja viranomaisten työmäärä myös vähenisi.

Työ- ja elinkeinotoimistolla toimialueellaan ja kokeilualueiden kunnilla olisi lakiesityksen myötä mahdollisuus antaa työvoimapolitiittinen lausunto työnhakijan opinnoista (erilaiset lyhyehköt kurssit, koulutukset, pätevyitysmiskoulutukset ja opinnot kansalaisopistossa sekä vähäiset opinnot avoimessa

korkeakoulussa) tilanteissa, joihin ei liity harkintaa sekä opinnoista, joiden kokonaislaajuus on vähemmän kuin työttömyysturvalaissa säädetty opintojen laajuuden perusteella arvioitavien opintojen päätoimisuutta osoittava laajuus. Työmäärän väheneminen vapauttaisi myös Uudenmaan TE- resurssia muiden harkintaa vaativien työttömyysturva-asioiden käsittelyyn, mikä lyhentäisi harkintaa vaativien asioiden käsittelyaikaa. Tämän lakimuutoksen myötä hyöty tulisi myös suoraan asiakkaalle käsittelyaikojen lyhentyessä sekä hyöty välillisesti TE-toimistoille että kuntakokeiluihin turhien asiakkaiden yhteydenottojen vähentyessä.

Lakiesityksessä olisi tulossa muutos siihen, että lyhytkestoisia opintoja ei tarvitsisi enää asiakkaan ilmoittaa, eikä niitä vietäisi selvittelyyn olisi hyvä toimintatapa. Tämä uusi käytäntö nopeuttaisi palveluprosessia ja vähentäisi asiakkaiden yhteydenottoja. Ehdotettu muutos myös omalta osaltaan lisää todennäköisesti työttömien kiinnostusta oman osaamisensa laajentamiseen. Ehdotus mahdollistaisi myös työnhakijalle nykyistä paremmin oman osaamisen ja työllistymisvalmiuksien kehittämisen työttömyysetuutta saadessa sekä työttömien tosiasialliset mahdollisuudet opiskella laajuudeltaan vähäisiä opintoja lähentyisivät.

Lakiesityksen 4.2.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan -kohdassa mainittu työttömyysturvalain opiskelua koskevien säännösten muutos koetaan hyväksi, koska se vähentäisi TE-toimistojen ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen kokeilualueiden kuntien työnhakijan opintojen selvittämiseen ja työvoimapolitiittisten lausuntojen antamiseen liittyvää työmäärää.

Lakiesitykseen kaivataan tarkennusta opintojen laajuuden määrittelyyn, joka on edelleen jokseenkin monitahoinen ja epäselvä, ja tästä johtuen asiantuntijan tekemiin opintojen laajuuden määrittelyihin liittyvien virheiden todennäköisyys on mahdollinen.

Lakiesityksessä todetaan, että työnhakija voisi esimerkiksi osana työllistymistä edistävää palvelua suorittaa ammatilliseen tutkintoon kuuluvia näyttöjä ilman, että ilmoittautuminen opiskelijaksi oppilaitokseen näytön suorittamista varten estäisi työttömyysetuuden saamisen. Tämä koetaan kannatettavana esityksenä.

Raittila-Parkkinen Pirjo
Keski-Suomen TE-toimisto

Räsänen Anna-Kaisa
Keski-Suomen TE-toimisto